

Základy bakteriální cytologie a morfologie

Prezentace pro obor:

Všeobecná sestra

Jan Smíšek © ÚLM 3. LF UK 2008

Bakteriální cytologie

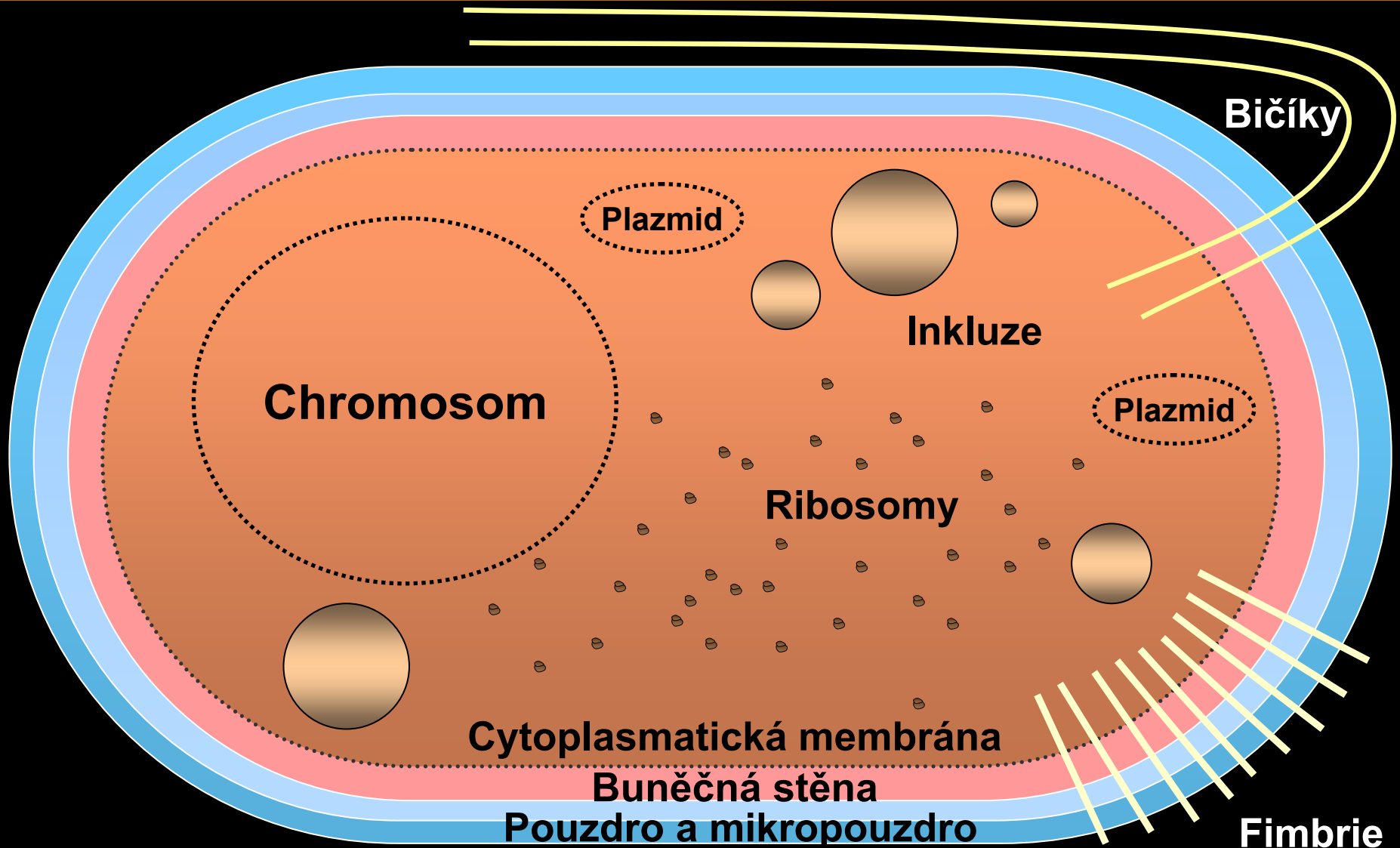
- Prokaryotní buňka má velmi jednoduchou stavbu
- Cytoplasma obsahuje:
  - Bakteriální chromozom
  - Extrachromozomální DNA (Plasmidy)
  - Buněčné inkluze
  - Prokaryotní ribosomy

Bakteriální cytologie

- Je obalena buněčnou stěnou nasedající na cytoplasmatickou membránou případně pouzdem či mikropouzdem
- Z buněčné stěny vyčnívají bičíky sloužící k aktivnímu pohybu a fimbrie sloužící k pasivní adhezi k povrchům

Bakteriální cytologie

Bakteriální morfologie

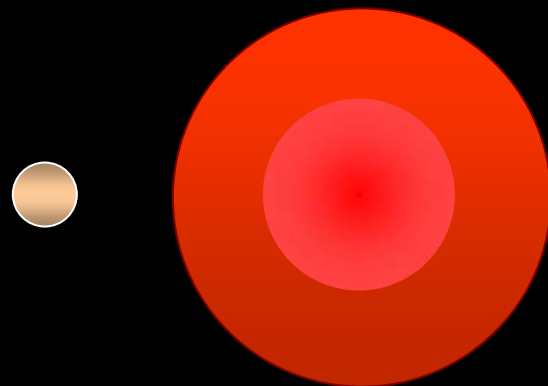
- Bakteriální buňky mají často charakteristický tvar
- Někdy bývají uspořádány do vyšších morfologických struktur
- Toto morfologické uspořádání je typické pro příslušníky jednotlivých druhů
- **Je základním kritériem při jejich určování !!!**

Velikost x Tvar

- KOKY

- Obvykle průměr 1 μ m bez ohledu na morfologické řazení koků do skupin či řetízků
- Rozmezí se u lékařsky významných koků pohybuje mezi 0,5 – 1,2 μ m

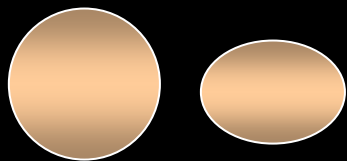
Porovnání
velikosti běžného
koku a erytrocytu

Velikost x Tvar

- **KOKOBACILY**

- Morfologicky představují přechod mezi koky a tyčinkami
- Mají oválný tvar a jsou přibližně stejně velké jako obvyklé koky (větší délka při zachování stejného objemu)

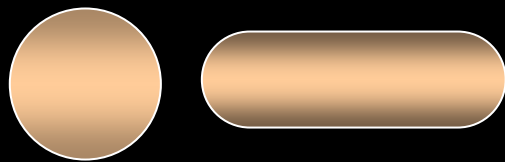

Porovnání
velikosti běžného
koku a kokobacilu

Velikost x Tvar

- TYČINKA
  - Běžná délka 1-12 μm
  - Může ale být až 30 μm
  - průměr okolo 0.5-1 μm

Porovnání
velikosti běžného
koku a tyčinky

KOKY

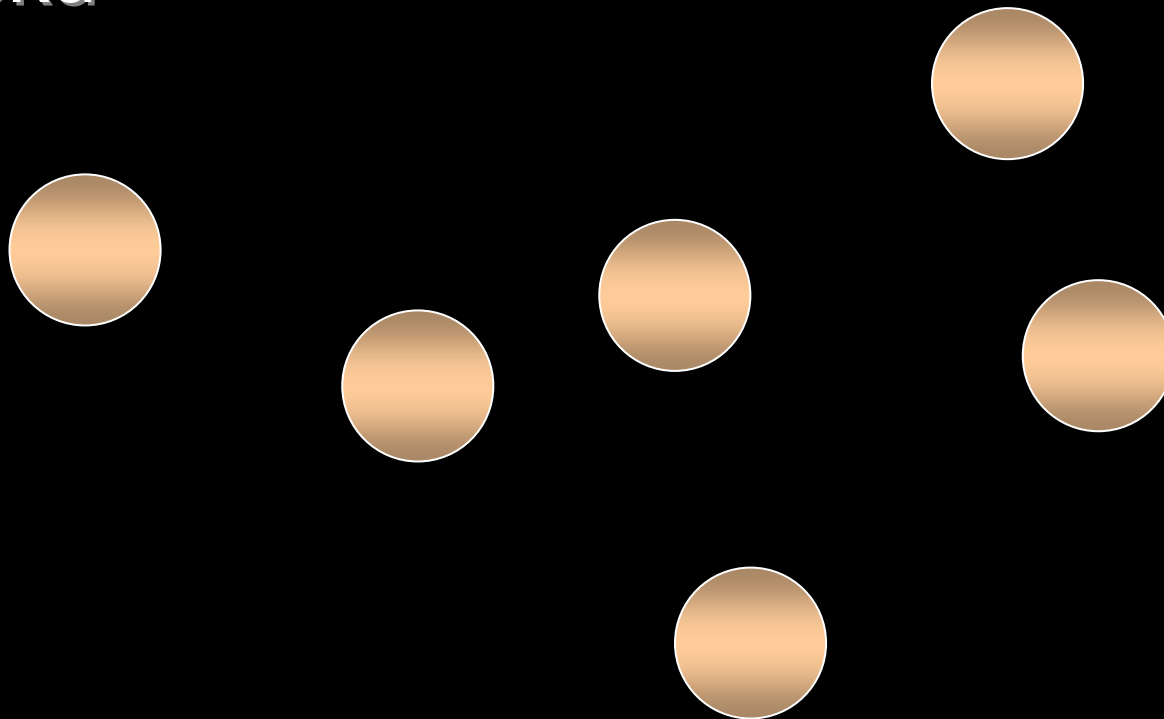

- Koky jsou nejčastěji kulaté, mohou být ale i různě protažené nebo naopak zploštělé.
- Koky se mohou vyskytovat samostatně, ale často je nacházíme spojené do různých útvarů.
- Morfologie těchto útvarů je typická pro příslušníky určitých rodů a čeledí.

KOKY

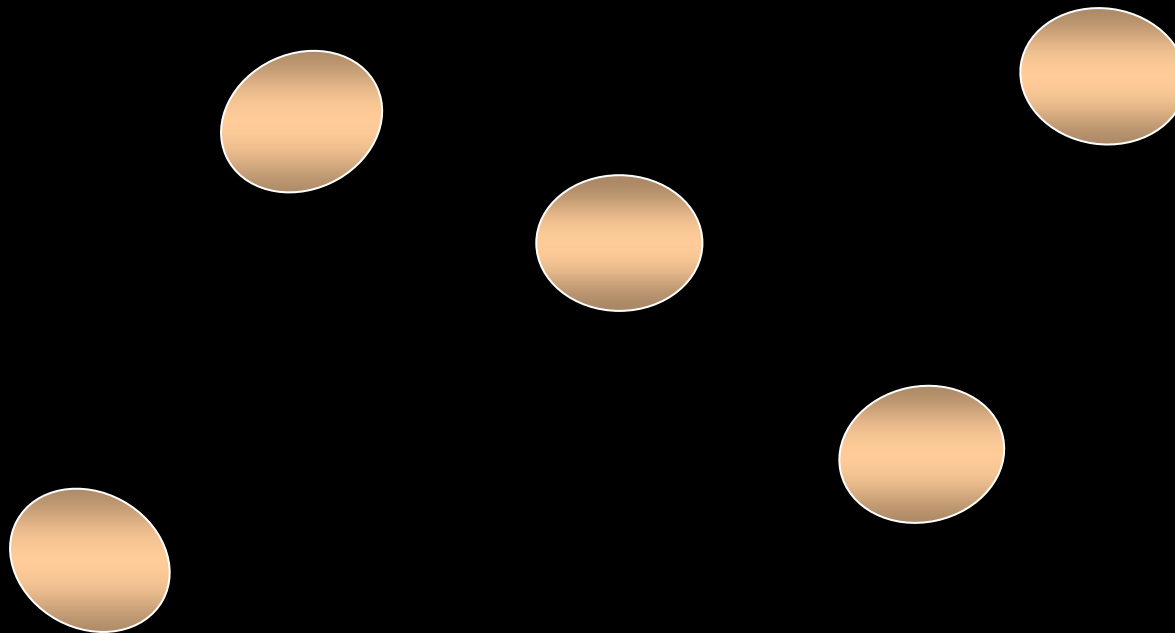
- Jednoduché koky
- Za některých podmínkách tak roste řada koků

KOKY

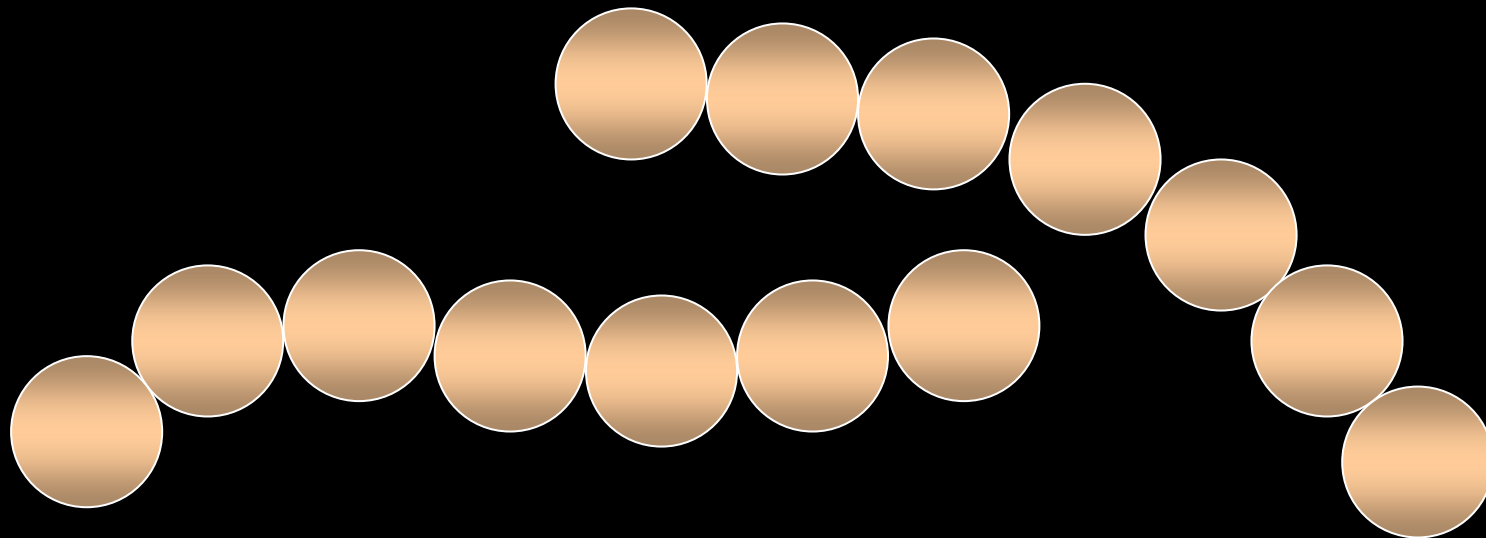
- Oválné koky
  - Například rod *Enterococcus* – původci průjmů

KOKY

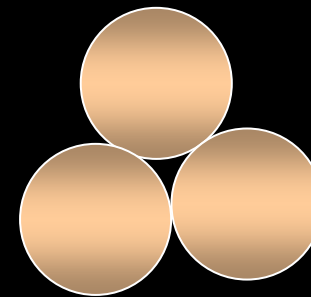
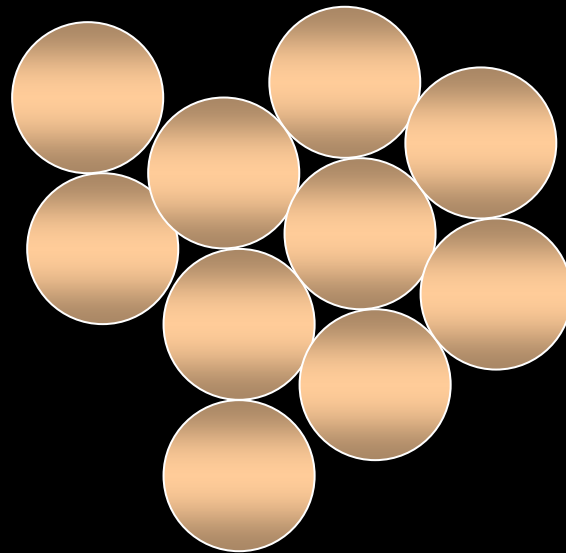
- Koky řazené o řetízků - Streptokoky
  - Hlavně rod *Streptococcus* – původci řady infekcí, ale i běžné saprofyty

KOKY

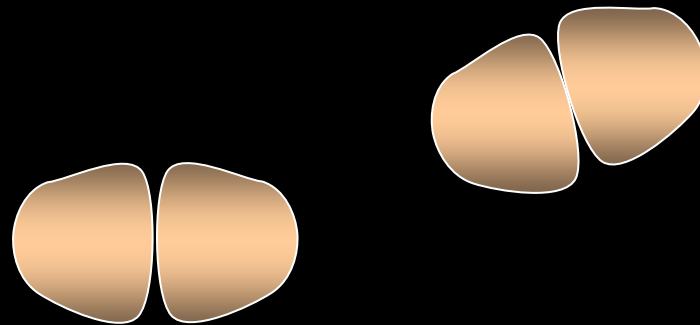
- Koky řazené o shluků - Stafylokoky
  - Hlavně rod *Staphylococcus* – původce řady zejména hnisavých infekcí

KOKY

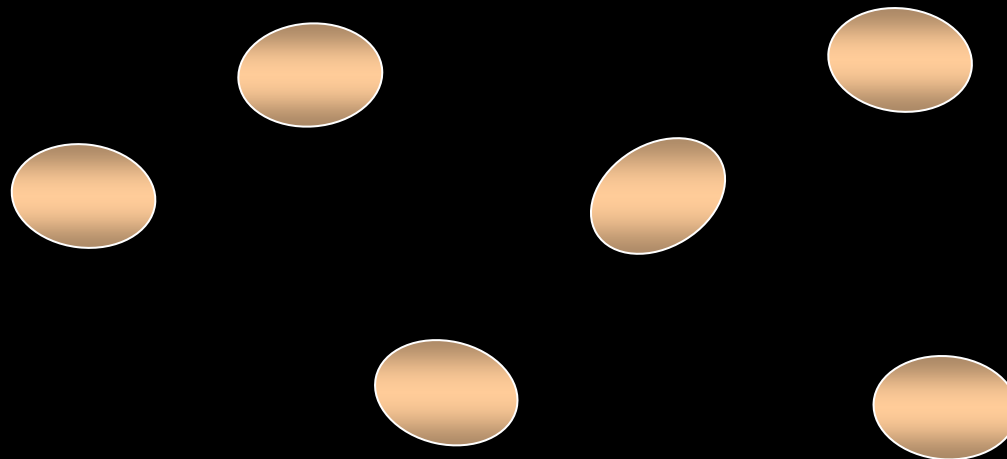
- Koky řazené do dvojic - Diplokoky
  - Na styčných plochách jsou obvykle silně zploštěny
  - Hlavně rod *Neisseria* - původce kapavky a meningitidy

KOKY

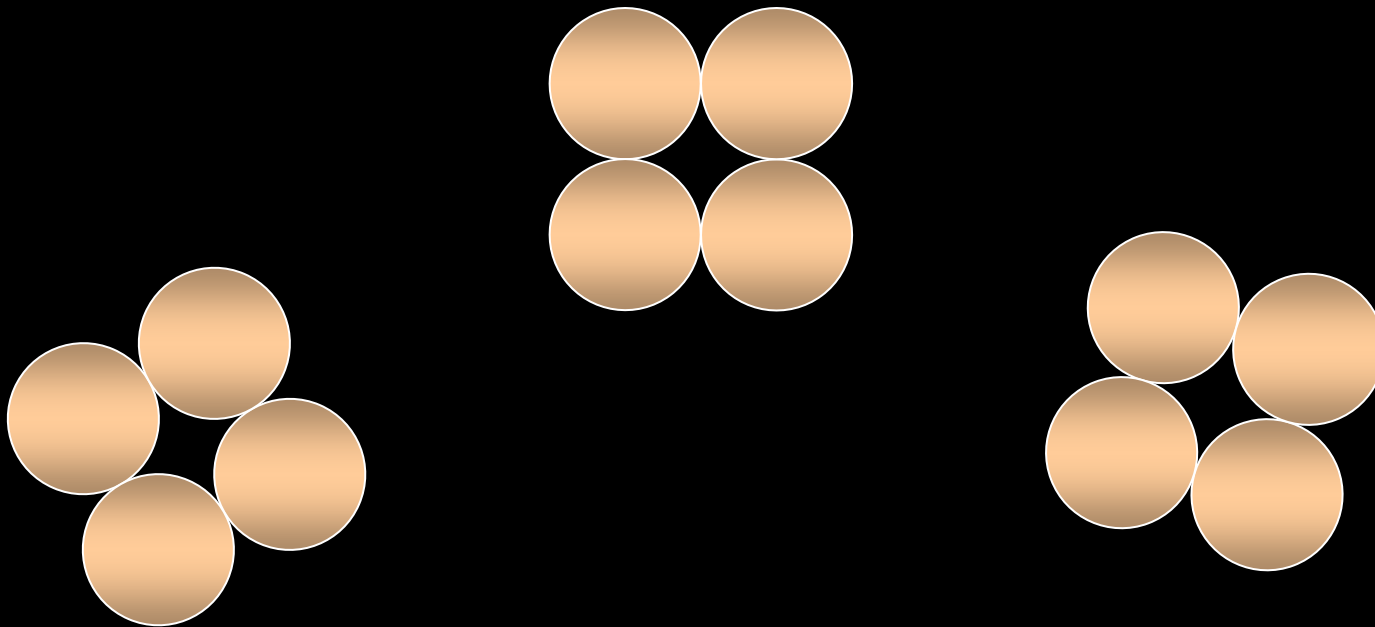

- Protáhlé koky - Kokobacily
  - Tvoří morfologický přechod mezi koky a tyčinkami např. rod *Acinetobacter* původce závažných nozokomiálních nákaz

KOKY

- Koky řazené do čtveřic - Tetrakoky

TYČINKY

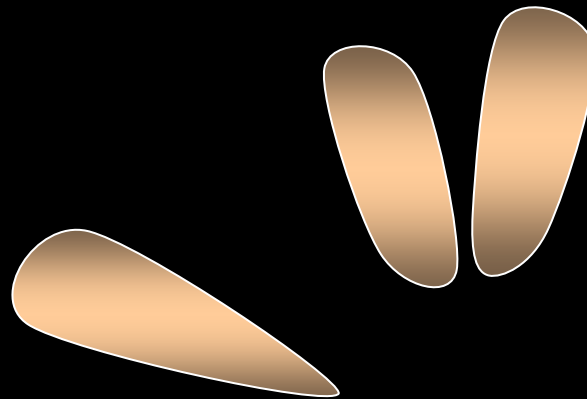

- Normální tyčinky
  - Enterobakterie a mnohé jiné
  - Liší se na základě vlastností
    - Tloušťka
    - Délka
    - Produkce spor – rod. *Bacillus*
    - Zakončení
    - Např. rod *Salmonella*
      - Původce průjmů

TYČINKY

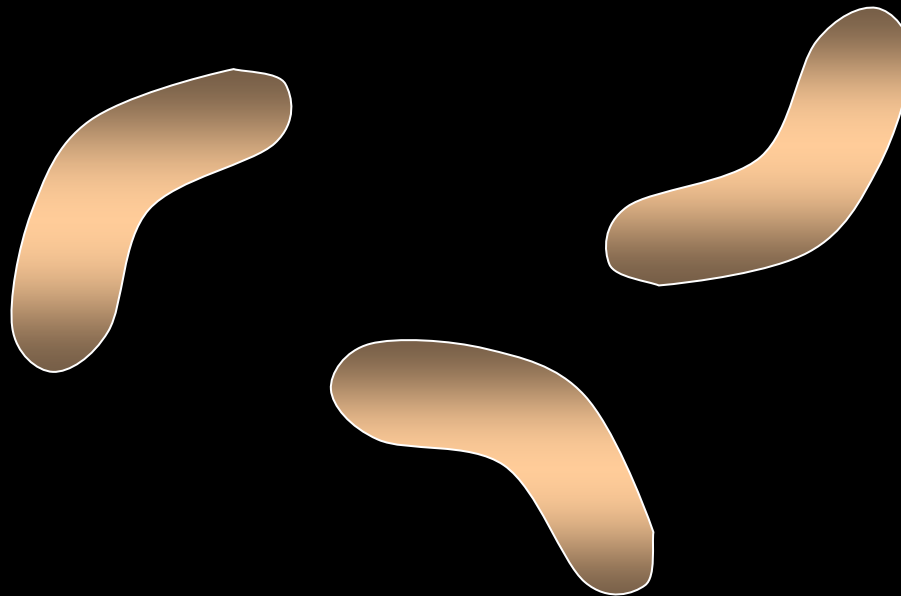
- Kyjovité tyčinky
  - Na jedné straně rozšířené a na druhé zúžené
  - Např. *Korynebaktérie* – původce záškrtu

TYČINKY

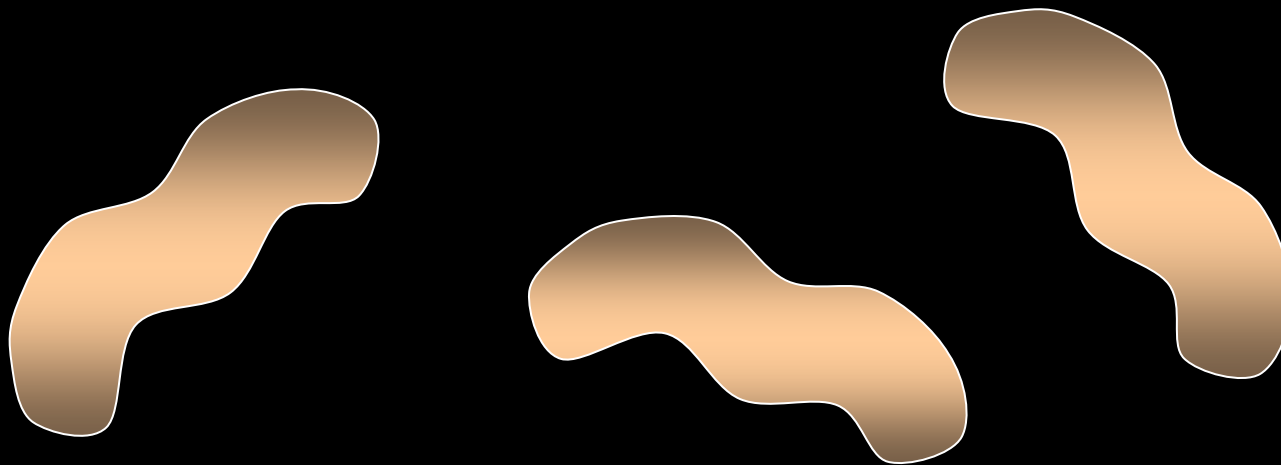
- Zahnuté tyčinky
  - Rohlíčkovitý tvar – *Vibrio* – původce cholery

TYČINKY

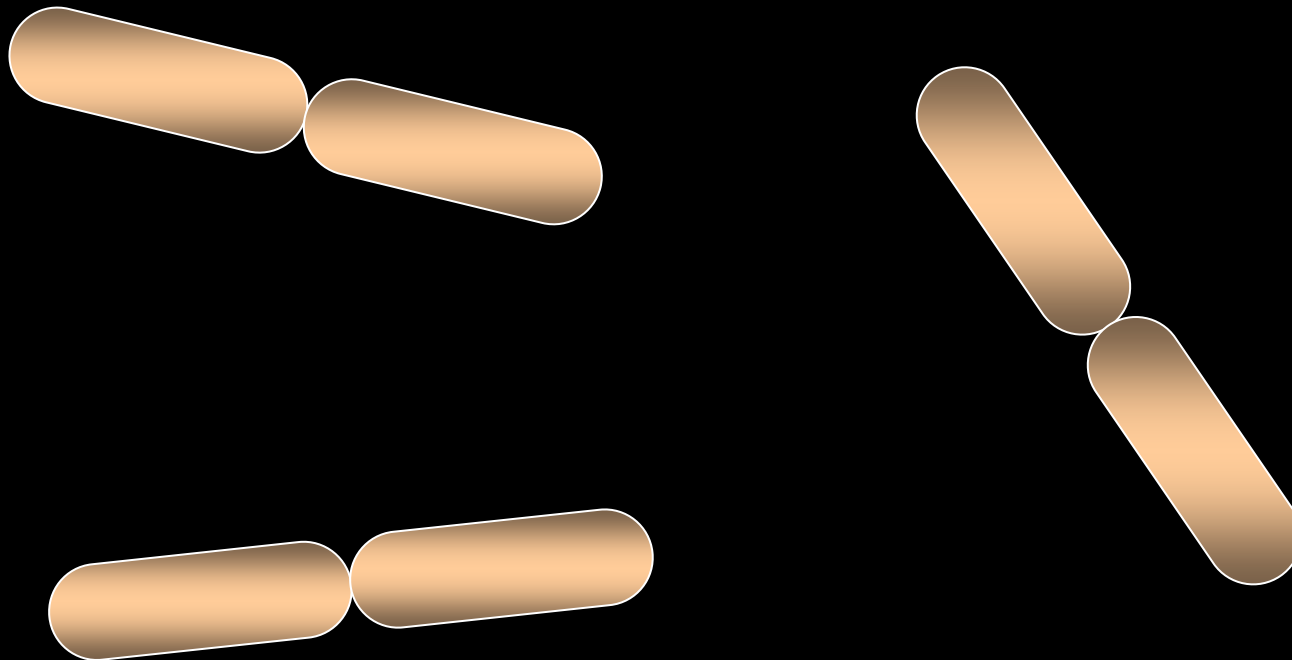
- Spirálovité tyčinky
  - Campylobacter – původce průjmů

TYČINKY

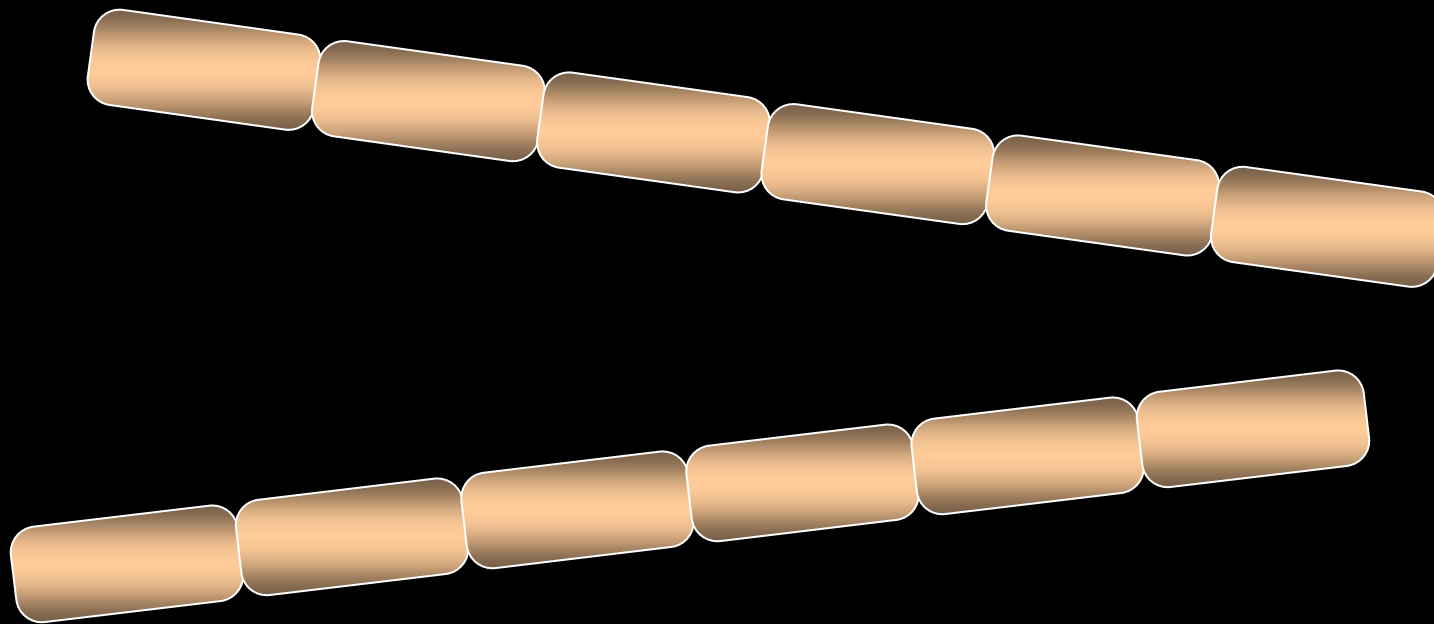
- Tyčinky řazené do dvojic – Diplobacily

TYČINKY

- Tyčinky řazené do řetízků – Streptobacily
– Např. rod *Bacillus* – původce antraxu

TYČINKY

- Velmi protáhlé tyčinky – Spirochety
– Např. rod *Treponema* – původce syfilis

